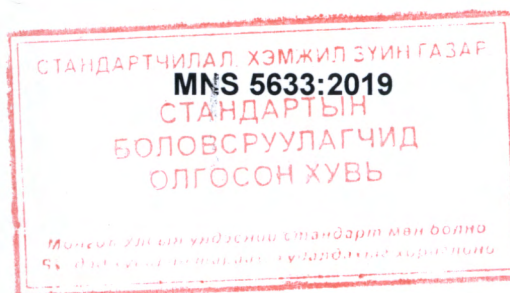

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Хүүхдийн зуслангийн үйл ажиллагаа
Ерөнхий шаардлага

Албан хэвлэл

СТАНДАРТ, ХЭМЖИЛ ЗҮЙН ГАЗАР
УЛААНБААТАР ХОТ
2019 ОН

MNS 5633:2019

ӨМНӨХ ҮГ

Стандарт, хэмжил зүйн газар (СХЗГ) нь Олон улсын стандартчиллын байгууллагын жинхэнэ гишүүн бөгөөд үйл ажиллагааныхаа хүрээнд төрийн болон төрийн бус олон нийтийн байгууллагуудтай хамтран үндэсний стандарт боловсруулах ажлыг зохион байгуулдаг.

Улсын стандартын төсөл боловсруулах ажлыг холбогдох салбарын техникийн хороогоор дамжуулан гүйцэтгэдэг бөгөөд техникийн хороодоор хэлэлцэж дэмжсэн, зөвшилцөлд хүрсэн стандартын төслийг Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын тушаалаар баталснаар улсын хэмжээнд хүчин төгөлдөр болно.

Энэхүү стандартын төслийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хүүхэд, залуучууд, ахмад настан, гэр бүлийн хөгжлийн хэлтсийн дарга Н.Баярмаа, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын бодлого, төлөвлөлт хариуцсан мэргэжилтэн Г.Саранхүү, МУБИС-ийн Нийгмийн ажлын арга зүйн тэнхимийн эрхлэгч Т.Цэндсүрэн, Олон улсын хүүхдийн “Найрамдал” зуслангийн арга зүйч Т.Тунгалаг нар боловсруулж Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын стандартчиллын техникийн хорооны хурлаар хэлэлцэн дэмжсэн.

Стандарт, хэмжил зүйн газар (СХЗГ)

Энхтайвны өргөн чөлөө 46 а

Шуудангийн хаяг:

Улаанбаатар-13343 ш/х-48

Утас:263860

Факс (976-11)458032

E-mail: standardinform@masm.gov.mn

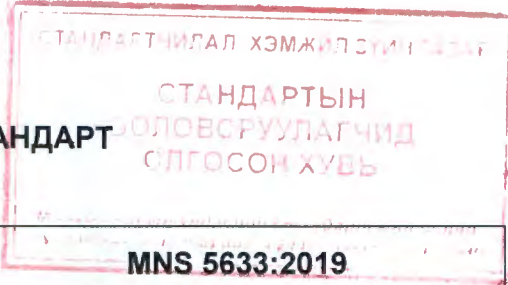
www.estandard.gov.mn

www.masm.gov.mn

© СХЗГ 2019

“Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай” Монгол Улсын хуулийн дагуу энэхүү стандартыг бүрэн, эсвэл хэсэгчлэн хэвлэх, олшруулах эрх нь гагцхүү СХЗГ (Стандартчиллын төв байгууллага)-т байна.

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангилалтын код: 03.080.30

Хүүхдийн зуслангийн үйл ажиллагаа Ерөнхий шаардлага	MNS 5633:2019
Childrens camp activities General requirements	MNS 5633:2013-ын оронд

Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2019 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрийн С/17 дугаар тогтоолоор батлав.

Энэхүү стандарт нь 2019 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс хүчинтэй.

1 Зорилго

Энэхүү стандартын зорилго нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр хүүхдийн амралт, зуслангийн үйл ажиллагаанд тавих дараах нийтлэг шаардлагыг тогтоож, мөрдүүлэхэд оршино. Үүнд:

- Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал, оролцоог хангасан, хүүхдэд ээлтэй хөгжлийн орчин бүрдүүлэх;
- Хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээнд нийцэхүйц, хүүхэд бүрийн оролцоог хангасан мэдлэг, чадвар, хандлага төрүүлэхэд чиглэсэн бүтээлч зорилго чиглэл бүхий хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх;
- Эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл хоол хүнс, аюулгүй тээврийн хэрэгслээр үйлчлэх;
- Хүүхдийн амралт, зусланд мэргэшсэн хүний нөөц ажиллуулах;

2 Хамрах ба хэрэглэх хүрээ

Энэхүү стандартыг Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр хүүхдийн амралт, зуслангийн үйл ажиллагаа эрхэлж, үйлчилгээ үзүүлдэг өмчийн бүх хэлбэрийн зуслангуудын үйл ажиллагааг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах, үйлчилгээний явц, чанар, болон хүүхдийн хөгжил, оролцоо, хамгаалалд хяналт тавих, үнэлэхэд хэрэглэнэ.

3 Норматив эшлэл

Энэхүү стандартын зарчим, үзэл баримтлал нь олон улсын болон үндэсний хэмжээнд хүүхдийн эрх, хамгааллын талаар баримталж буй бодлогын баримт бичигт суурилсан бөгөөд эдгээрийг нэгэн адил дагаж мөрдөнө. Уг стандартад норматив эшлэл болгон дурьдсан дараах баримт бичигт өөрчлөлт орсон тохиолдолд эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем болон албан ёсны эх материалыг баримтална. Үүнд:

- Нэгдсэн Үндэсний Байгууллага (НҮБ) Хүүхдийн эрхийн тухай Конвенц;
- НҮБ-ын Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай Олон Улсын хөдөлмөрийн Байгууллагын 182 дугаар конвенц;
- НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн Хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх, хүүхдийг садар самуунд сурталчлахын эсрэг нэмэлт протокол;
- НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн Мэдээлэл хүргүүлэх журмын тухай нэмэлт протокол;
- Хүүхэд хамгааллын бодлогын жишиг баримт, 2018 он;

MNS 5633:2019

- Монгол улсын замын хөдөлгөөний дүрэм;
- MNS 5390, Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй;
- MNS 4968, Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS 4996, Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Ажлын байрны гэрэлтүүлгийн норм, хэмжих аргад тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS ISO 8124-4, Тоглоомын аюулгүй байдал. 4-р хэсэг: Орон сууцны дотор, гадна талд байрлуулан хэрэглэдэг савлуур, гулсуур болон түүнтэй төсөөтэй тоглоомын ажиллагаа;
- MNS 0884, Модон тоглоом;
- MNS 3473, Байгаль хамгаалал. Газар. Газар эдэлбэр. Газар ашиглалт. Нэр томьёо, тодорхойлолт;
- MNS 4621, Эрүүл мэндийг хамгаалах технологи. Эмчилгээ оношлогооны түгээмэл үйлдлүүд;
- MNS 4968, Эрүүл ахуй. Ерөнхий шаардлага;
- MNS 4244, Галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага;
- MNS 5247, Барилга, байгууламжийн гал унтраах, ус түгээгүүрийн цогцолбор;
- MNS 5566, Аж ахуйн нэгж, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм;
- MNS 5150, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал. Үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Цахилгааны аюулгүй ажиллагаа. Ерөнхий шаардлага;
- MNS 0900, Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ;
- MNS CAC RCP 1, Хүнсний эрүүл ахуйн ерөнхий зарчим: Олон улсын зөвлөмж
- MNS 6279, Ус хангамж, ариун цэврийн байгууламж. Нэр томьёо, тодорхойлолт
- MNS 4946, Хоолны газрын ангилал, зэрэглэл. Үндсэн шаардлага;
- MNS 4958, Амралт, сувиллын газрын үйлчилгээ;
- MNS 5163, Халуун усны үйлчилгээ. Ерөнхий техникийн шаардлага;
- MNS 4588, Хэрэглэгчдэд зориулсан үйлчилгээ. Зочид буудалд тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS 5163-3, Ахуйн шавьж, мэрэгч устгах, халдваргүйжүүлэлт. Гуравдугаар хэсэг. Үйлчилгээ;
- MNS 5021, Худалдааны газар, түүний үйлчилгээ;
- MNS 5344, Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS 6440, Хүүхэд тээвэрлэх автобус. Автобус ба үйлчилгээнд тавих шаардлага;
- MNS 5231, Жуулчны авто тээврийн үйлчилгээ. Ерөнхий шаардлага;
- MNS 5012, Нийтийн зорчигч тээврийн үйлчилгээ. Ангилал ба үйлчилгээнд тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS 6593, Авто тээврийн хэрэгслээр ачаа, зорчигч тээвэрлэлт. Нэр томьёо, тодорхойлолт;
- MNS 4598, Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих ерөнхий шаардлага;
- MNS 4601, Авто тээврийн хөдлөх бүрэлдэхүүний техникийн үйлчилгээ, засварын тогтолцоо, тодорхойлолт;
- MNS 5682, Явган хүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан зам. Техникийн шаардлага;
- MNS 6055, Иргэний барилгын төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний шаардлагыг тооцсон орон зай, орчин;
- MNS 6751, Хүүхдийн тоглоомын талбай. Техникийн ерөнхий шаардлага

- БНБД 31-03-03 Олон нийт, иргэний барилга;
- БНБД 30.01.04 Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм;
- БНБД 23-02-08 Байгалийн гэрэлтүүлэг ба зохиомол гэрэлтүүлэг;
- БНБД 21-01-02 Барилга байгууламжийн галын аюулгүй байдал;
- Авто тээврийн хэрэгслээр ачаа, зорчигч тээвэрлэх дүрэм. 2009 он;
- Нэгээс арван есөн настай хүүхдийн хоолны илчлэг, эрдэс бодисын норматив. Эрүүл мэндийн сайд, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2005 оны 225/295 тоот тушаал;
- Хоолны газрын нийтлэг журам, Хүнс хөдөө аж ахуйн сайдын 2010 оны 206 дугаар тушаал;
- Тусгай хоолны дэглэмтэй хүн, нярай, бага насны болон цэцэрлэгийн хүүхэд, ерөнхий боловсролын бага ангийн сурагчдад зориулсан хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн, хоол үйлдвэрлэлд тавих шаардлага, түүнийг тогтоох журам, Эрүүл мэндийн сайдын 2013 оны 207 тоот тушаал;
- Хүүхдийн эрх, хамгааллын тухай Засгийн газрын тогтоол, тушаал, журам;

4 Нэр томъёо, тодорхойлолт

Энэхүү стандартад хэрэглэсэн нэр, томъёог дор дурьдсан утгаар ойлгоно. Үүнд:

4.1

Хүүхэд

Төрсөн цагаас нь эхлэн 18 нас хүрээгүй хүн бүрийг¹

4.2

Хүүхдийн зуслан

Үзэсгэлэнт байгаль, цэвэр орчинд байрласан, олон улс, үндэстний хүүхэд, өсвөр үе, залуучуудын эрхийг дээдэлсэн, тэдний амрах, хөгжих, оролцох, чөлөөт цагаа зөв зохистой өнгөрүүлэх хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, хүүхдэд ээлтэй, аюулгүй ногоон орчныг бүрдүүлсэн үйлчилгээний байгууллага;²

4.3

Хөгжлийн хөтөлбөр

Хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээ, оролцоонд суурилсан зорилго, зорилт, агуулга, аргачлал, орчин, хэрэглэгдэхүүнийг тодорхойлсон баримт бичиг;³

4.4

Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэглэгдэхүүн

Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэглэгдэхүүнд хүүхдийн насны онцлогт тохирсон спорт тоглоомын, хөгжмийн зэмсэг, техник хэрэгсэл, сургалтын материал, гадаад орчны, сургалтын, аялалын хэрэгсэлүүд;⁴

4.5

Хүүхдийн хөгжлийн жишиг хөтөлбөр

Хүүхдийн давуу чанарт суурилсан, хүүхэд өсвөр үеийнхний өөрийн ухамсар, өөрийн удирдлага, нийгмийн ухамсар, харилцааны ур чадвар, хариуцлагатай шийдвэр гаргах болон бусад чадвар, чадамжуудыг хөгжүүлж, дэмжих зорилготой Хүүхдийн хөгжлийн жишиг хөтөлбөр;⁵

¹ НҮБ, Хүүхдийн Эрхийн Конвенц, 1990

² Хүүхдийн зуслангийн үйл ажиллагаа. Ерөнхий шаардлага 5633:2013

³ Мөн энд

⁴ Мөн энд

⁵ Хүүхдийн хөгжлийн жишиг хөтөлбөр. ҮБ 2019

MNS 5633:2019

4.6

Хүүхэд хамгаалал

Хүүхэд бүрийг нийгмийн бүхий л орчинд аливаа дарамт, хүчирхийлэл, мөлжлөг, үл хайхрах явдлаас хамгаалахыг;⁶

4.7

Хүүхдийн оролцоо

Хүүхэд бүр мэдээлэл олж авах, өөрийгөө хөгжүүлэн хамгаалах, санаа бодлоо илэрхийлэх, дуу хоолойгоо хүргэх, гэр бүл, сургууль, олон нийтийн бүхий л орчинд өөрт хамаатай шийдвэр гаргахад хариуцлагатай оролцсоноор нийгмийн хөгжилд хувь нэмрээ оруулан, сайн сайхан хөгжлийг дэмжих байгууллага, хөдөлгөөн үүсгэх, нэгдэн орох эрх эдлэхийг;⁷

4.8

Авьяас

Үйл ажиллагааг эзэмших, амжилттай гүйцэтгэхэд нөлөөлж буй сэтгэл зүйн, хувийн болон нийтлэг онцлог шинж чанар. Авьясыг ерөнхий ба тусгай гэж ангилна. Үйл ажиллагааны хүрээнд илрэх төрөлхийн өгөгдөл, авьяас, суу билгийг тайлбарлахад хэрэглэгддэг өргөн хүрээтэй олон талтай ухагдахууныг;

4.9

Чадвар

Сургалт болон тодорхой туршлагын үр дүнд бий болох аливаа зүйлийг хийж гүйцэтгэх эв дүй, зан үйл, дадал;

4.10

Хандлага

Хувь хүн ба бүлгийн сонирхол, үнэт зүйлс, үзэл бодол, итгэл үнэмшлийн илрэл. Тухайн нөхцөлд үнэт зүйлсийг баримжаа болгон үзүүлж байгаа эерэг ба сөрөг хариу үйлдэл;

4.11

Чадавх

Хөгжлийн хөтөлбөрийн хүрээнд олгож буй мэдлэг-мэдээллийг тусгаж хүлээн авах хувь хүний нөөц боломж;

4.12

Чадамж

Аливааг амжилттай гүйцэтгэхэд шаардагдах мэдлэг, чадвар, хандлагын нэгдлийг илэрхийлнэ. Хөгжлийн хөтөлбөрт хамрагдсан хүүхдийн хөгжлийн чанарыг илтгэх гол үзүүлэлтийн нэг;

4.13

Арга

Хөгжлийн хөтөлбөрийн зорилго, зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн хүүхдийн зусланд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны цогц;

4.14

Арга зүй

⁶ Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016

⁷ Хүүхдийн асрамж, халамж, хамгааллын үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага

Арга судлал буюу бүлгийн ажил, үйл ажиллагааг сонгон хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах үндэслэлийг тодорхойлсон тулгуур зарчмуудын нэгдэл;

4.15

Хөгжлийн хөтөлбөрийн холимог хэлбэр

Хүүхдийн сонирхол хэрэгцээнд тулгуурласан хоёр болон түүнээс дээш чиглэлийг төлөвлөж боловсруулсан хөгжлийн хөтөлбөр.

4.16

Хөгжлийн хөтөлбөрийн төрөлжсөн хэлбэр

Тухайн нэг чиглэлээр дагнан боловсруулсан хөгжлийн хөтөлбөр.

5 Үйл ажиллагааны чиглэл

5.1 Зуслангийн газар зүйн байршил, амрагч хүүхдийн хэрэгцээ, үйл ажиллагааны онцлогоос хамааран хүүхдийн зуслан нь дараах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж болно.

- Хүүхдийн зуслан
- Гэр бүл-хүүхдийн зуслан
- Гадаад хэлний зуслан
- Спортын зуны зуслан
- Скаутын зуслан
- Хөдөлмөр зуслан

5.2 Зуслан өөрийн онцлогт тохируулан үйл ажиллагааны чиглэлийг төрөлжсөн болон холимог хэлбэрээр төлөвлөж, зохион байгуулна.

6 Ерөнхий шаардлага

6.1 Хүүхдийн амралт, зуслангийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагад тавих ерөнхий шаардлага

6.1.1 Хүүхдийн амралт, зуслан нь Хөдөлмөрийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэгч байж, хүний нөөцийн бодлоготой, ажлын байранд тавих шаардлагын хүрээнд ажилтан, албан хаагчдын мэргэжлийн мэдлэг, чадварыг хөгжүүлж, дэмжиж ажиллана.

6.1.2 Хүүхдийн амралт, зуслангийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллага нь Монгол улсад бүртгэлтэй, хүүхдийн зуслан ажиллуулах зөвшөөрөлтэй байна.

6.1.3 Үйлчилгээг хүргэх зориулалт бүхий өөрийн өмчийн болон эзэмшлийн газар, байртай байна.

6.1.4 Хүүхдийн зусланг хүүхдийн, боловсролын байгууллагад сүүлийн 3-аас доошгүй жил ажилласан, бакалавр болон түүнээс дээш зэрэгтэй, удирдан зохион байгуулах ур чадвартай удирдлагын баг удирдана.

6.1.5 Тухайн байгууллагын удирдлага болон ажилтнуудын 90-ээс доошгүй хувь нь Монгол улсын иргэн байна.

6.1.6 Удирдлагын баг нь үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэтийн бодлого, ажлын төлөвлөлттэй байна.

6.1.7 Үйлчилгээний журам, багш, ажилтнуудын баримтлах ёс зүйн дүрэм болон хүүхэд хамгааллын бодлогын баримт бичиг, үйл ажиллагааны журам, зааварчилгаатай байна.

6.1.8 Зуслан өөрийн онцлог, үйл ажиллагааны чиглэлд тохирсон Хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулан удирдлагын багаар хэлэлцүүлж, баталгаажуулна.

6.1.9 Хүүхдийн хөгжлийн хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

6.2 Хүний нөөцөд тавих ерөнхий шаардлага

6.2.1 Хүүхдийн зусланд ажиллах багш, ажилтан, албан хаагчид нь жил бүр хүүхдийн хөгжил, эрх, хамгаалал, эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлэх, хүүхэдтэй ажиллах, төлөвшүүлэх чиглэлээр эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулсан сургалтад хамрагдаж гэрчилгээ авна.

6.2.2 Зуслангийн багш, ажилтан, албан хаагчид нь эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд заавал хамрагдана.

6.2.3 Багш, ажилтан, албан хаагчид нь мэргэжлийн байгууллагаар биеийн болон сэтгэцийн эрүүл мэндийн хувьд эрүүл гэдгээ тогтоолгоно.

6.2.4 Багш, ажилтан, албан хаагчид нь цагдаагийн байгууллагаар гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдож байгаагүйгээ тогтоолгоно.

6.2.5 Багш, ажилтан, албан хаагчид нь хүүхэдтэй ажиллах, хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлэх мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвартай, мэргэшсэн байна.

6.2.6 Хүүхдийн эрхийг хүндэтгэх, хамгаалах, хөгжүүлэх хандлагыг нэн тэргүүнд тавьж ажиллана.

6.2.7 Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээг явуулах ажилтан нь мэргэжлийн, мэргэшсэн байна.

6.2.8 Хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх мэдлэг, чадвар бүхий мэргэшсэн арга зүйч, багштай байна.

6.2.9 Хүүхдийг хөгжүүлэх биеийн тамир, спортын мэргэшсэн багш, арга зүйчтэй байна.

6.2.10 Хүүхдийн хөгжил, оролцоо, хамгааллын чиглэлээр хүүхэдтэй ажиллах, үйлчилгээ үзүүлэх, багшлах мэргэшсэн хүний нөөцтэй байна.

6.2.11 Хүүхдийн зусланд ажиллах бүлгийн багш нь хүүхдийн нас, бие, сэтгэл зүйн онцлогийн талаар мэдлэгтэй, 21-ээс доошгүй настай байна.

6.2.12 Тухайн зуслангийн захиргаа бүтэц, орон тоондоо багтаан туслах багшийг ажиллуулах бол Хөдөлмөрийн гэрээнд эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхой дурдаж, түүнд нь тохирсон цалин хөлсийг тусгаж, мөрдөнө.

7 Хүүхдийн зуслангийн хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээ

7.1 Хүүхдийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний эрүүл ахуйн дадал нь "Хүнсний эрүүл ахуйн ерөнхий зарчим - Олон улсын зөвлөмж" MNS CAC /RCP 1 стандартад нийцсэн байна.

7.2 Хоол үйлдвэрлэлийн үйлчилгээг явуулахдаа "Хоолны газрын ангилал, зэрэглэл. Ерөнхий шаардлага" MNS 4946 стандартын үндсэн шаардлагыг хангана.

7.3 Хоол үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны эрүүл ахуй, аюулгүй байдал

7.3.1 Хоол үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа болон хүнсний бүтээгдэхүүн, хэрэглэж байгаа сав, хэрэгсэл нь хүний биед хор нөлөөгүй, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангасан байна.

7.3.2 Хүүхдийн хоолыг батласан цэсийн дагуу хийнэ.

7.3.3 Аяга, таваг, халбага, сэрээ нь 1 суудалд 2 ээлж байхаар төлөвлөн, угааж ариутгах нөхцөлөөр хангана.

7.3.4 Хүүхдийн хоол үйлдвэрлэлд хэрэглэж байгаа хүнсний бүтээгдэхүүн нь чанар эрүүл ахуйн аюулгүйн баталгаажуулалтад хамрагдсан, шинжилгээ дүгнэлттэй байна.

7.3.5 Аялалын хоолыг бэлтгэхдээ түргэн муудахгүй хүнсний бүтээгдэхүүнийг сонгож, савлагаа, хадгалах орчин, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

7.3.6 Хоол хүнсний бүтээгдэхүүнийг зориулалтын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэнэ.

7.3.7 Хүнсний гаралтай халдвар, хордлого гарах эрсдлийг дотооддоо хянаж бүртгэн, залруулах арга хэмжээ авч ажиллана.

7.3.8 Хүүхдийн хоол хүнсээр авбал зохих илчлэг, шимт бодисын хэмжээг хангаж буй эсэхийг тооцож, мөрдөнө.

7.4 Ажилтнуудын дунд хоол хүнсийг бохирдлоос сэргийлэх, хүнсний эрүүл ахуйн сургалт сурталчилгааг тогтмол зохион байгуулж, хүүхдэд эрүүл ахуйн зохистой дадал эзэмшүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллана.

7.5 Цэвэрлэгээ, хадваргүйжүүлэлтийн бодисыг зориулалтын дагуу зөв найруулж хэрэглэдэг, найруулсан огноог бичиж тавьна.

7.6 Зөөврийн ундны ус нөөцлөх савыг 3 хоног тутамд угааж, ариутгана.

7.7 Хүүхдийн цэвэр ус уух боломжийг бүрдүүлнэ.

7.8 Халдваргүйтгэл, хүнсний бүтээгдэхүүний хадгалалт, тээвэрлэлт нь эрх бүхий байгууллагаас баталсан, хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй дүрэм журамд нийцсэн байна.

8 Хүүхэд тээвэрлэх үйлчилгээ

8.1 Хүүхдийг зусланд ирэхэд болон зуслангаас буцахад нь Монгол улсын Замын хөдөлгөөний дүрэмд заасан аюулгүй байдлын шаардлагыг бүрэн хангасан тээврийн хэрэгслээр MNS 5231 стандартын нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн үйлчилнэ.

8.2 Тээврийн үйлчилгээний зохион байгуулалт

8.2.1 Зуслангийн захиргаа, тухайн орон нутгийн тээвэр, авто замын газартай байгуулсан гэрээ, батлагдсан маршрутын дагуу хүүхэд тээвэрлэнэ.

8.2.2 Хүүхэд тээвэрлэхийг цувааны ахлагч (зуслангийн захирал, ахлах удирдагч, хамгаалалтын хэсгийн дарга, замын цагдаа) зохион байгуулж, хамтран ажиллана.

8.2.3 Хүүхдийг аюулгүй, зохион байгуулалттай тээвэрлэхийг жолооч, бүлгийн багш хариуцан ажиллана.

8.2.4 Амрагч хүүхдүүдийн нас, биеийн онцлогт тохируулан хуваарилалтыг хийх бөгөөд нэг автобусанд суух хүүхдийн тоог тогтооно.

8.2.5 Автобусанд хүүхэд бүрийг суудалд суулгаж, хамгаалалтын бүс хэрэглүүлэх ба хүүхдийн ачаа тээшийг зориулалтын саванд эсвэл хүүхдийн аюулгүй байдалд саад учруулахгүйгээр байрлуулж, явна.

8.2.6 Жолооч нь тээвэрлэлтийн үед шаардлага гарвал хүүхдэд анхан шатны тусламж үзүүлж, эмнэлэгт хүргэнэ.

8.2.7 Тээврийн хэрэгслүүд цуваагаар явах журмыг баримтална.

8.2.8 Хүүхэд цуваанаас хоцрохоос сэргийлж, цуваа хөдлөх тухай сануулгыг зарлана.

8.2.9 Цуваа нь тогтсон цагт, хуваарийн дагуу, цувааны ахлагчийн заавраар хөдөлгөөнийг эхэлж, хөдөлгөөнийг зогсооно.

8.2.10 Хүүхэд тээвэрлэх явцад гадны зорчигч суулгах, ачаа ачихыг хориглоно.

8.2.11 Хүүхэд тээвэрлэх тээврийн хэрэгсэл нь "Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих ерөнхий шаардлага" MNS 4598 стандартын 8 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг бүрэн хангана.

8.3 Хөдөлгөөний хяналт, тээвэрлэлтийн үйлчилгээний эргэх холбоо

8.3.1 Хүүхэд тээвэрлэх үед хөдөлгөөний хяналтыг урьдчилан тогтоож, баталгаажуулна.

8.3.2 Хүүхэд тээвэрлэж буй тээврийн хэрэгсэл нь хөдөлгөөнд оролцохдоо Монгол Улсын Замын хөдөлгөөний дүрмийн заалтын дагуу 50 км/ц-ийн хурдтай явна.

8.3.3 Олон нийт, үзвэр үйлчилгээ, түүх соёлын газруудаар явах тохиолдолд явах замын маршрут гаргаж, батлан мөрдөнө.

8.3.4 Цуваа ирэхийн өмнө талбайг чөлөөлж, машин тавих бэлтгэлийг хангаж, автобусыг хүүхэд бууж, суухад саад болохгүйгээр байрлуулна.

8.3.5 Зуслангийн эзэмшил газрын бүсэд автомашины зогсоолыг тогтоож, тэмдэгжүүлнэ.

8.3.6 Цаг агаарын болон хөдөлгөөний бөглөрөл, автомашины гэнэтийн гэмтэл, тухайн тээвэрт явах жолооч гэнэт өвдөх зэргээс шалтгаалан хүүхэд зөөвөрлөж яваа тээврийн хэрэгсэл очих цагаасаа хоцрох тохиолдолд хүлээн авагч талд албан ёсоор мэдэгдэнэ.

9 Хүүхдийн зуслангийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ

9.1 Эрүүл мэндийн үйлчилгээ

9.1.1 Хүүхэд амрах, чийрэгжих, эрүүл аюулгүй орчин бүрдүүлэхэд хяналт тавьж ажиллана.

9.1.2 Амрагч хүүхдийг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулж, шаардлагатай тохиолдолд анхны болон яаралтай тусламж үйлчилгээг үзүүлнэ.

9.1.3 Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд чанарын баталгаатай эм, тариа, боолтын материал хэрэглэнэ. Шаардагдах нөөцтэй байна.

9.1.4 Амрагч хүүхэд нь зусланд ирэхээс өмнө эмнэлгийн үзлэгт хамрагдан, шээс (цөсний фегмент), цагаан хорхой, сүрьеэгийн шинжилгээг заавал өгч, зусланд амрах эрхийн бичгийн эмнэлгийн тодорхойлолтод тэмдэглэл хийлгэн, мэргэжлийн эмчийн болон эмнэлгийн байгууллагын тамга, тэмдгээр баталгаажуулсан байна.

9.1.5 Эмнэлгийн тодорхойлолтод хүүхдийн биед харшилдаг эм тариа, хоол хүнс, ургамал, амьтан байдаг эсэхийг тодруулж тэмдэглүүлсэн байна.

9.1.6 Хүүхэд эмийн болон хоолны эмчилгээтэй тохиолдолд хяналтын эмчийн зөвшөөрөлтэй байна.

9.1.7 Хүүхдийг хол, ойрын аялалд явахын өмнө эрүүл мэндийн нэмэлт үзлэг хийж, зөвлөлгөө өгч ажиллана.

9.1.8 Гамшиг, осол гэмтлийн үед яаралтай тусламж үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

9.2 Хүүхдэд үзүүлэх эмнэлгийн анхны тусламж, үйлчилгээ

9.2.1 Өвчилсөн хүүхдийг эмчийн бүртгэлд бүртгэж, тусламж, үйлчилгээ үзүүлсэн тухай тэмдэглэнэ.

9.2.2 Эмнэлэгт хүргэх шаардлагатай бол цаг алдалгүй яаралтай тусламжийн дуудлага өгч, эмч, бүлгийн багш хамт явна.

9.2.3 Хүүхдийн өвчлөлийн тухай эцэг эх, асран хамгаалагчид заавал мэдэгдэж цаашдын эмчилгээний зөвшөөрлийг авна.

9.2.4 Хүүхэд эмнэлэгт хэвтэж эмчлүүлэх шаардлагатай бол эцэг эх, асран хамгаалагчийн асрамжид үлдээнэ.

9.3 Хүүхдэд эрүүл ахуйн дадал, чадвар олгох үйлчилгээ

9.3.1 Осол гэмтэл, өвчлөлөөс өөрийгөө хамгаалах, анхан шатны тусламж үзүүлэх талаар насны онцлогт тохирсон эрүүл мэндийн мэдээлэл, сурталчилгаа, сургалтыг төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу тогтмол зохион байгуулна.

9.3.2 Өсвөр насны охид, хөвгүүдэд нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн болон хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдлэг, мэдээлэл өгөх ажлыг тогтмол зохион байгуулна.

9.3.3 Хүүхдэд эрүүл мэндийн болзошгүй эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл, мэдлэг, чадвар олгох чиглэлээр багш, ажилтантай хамтран ажиллах төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

9.3.4 Хүүхдэд эрүүл мэндийн анхны тусламж үзүүлэх арга, чадвар олгоно.

10 Хүүхдийн хөгжлийн хөтөлбөр

10.1 Зуслан газар зүйн байршил, үйл ажиллагааны чиглэл, онцлогт тохирсон, хүүхдийн хөгжлийн хэрэгцээнд нийцэхүйц, хүүхэд бүрийн оролцоог хангасан мэдлэг, чадвар, хандлага төрүүлэхэд чиглэсэн бүтээлч зорилго чиглэл бүхий хүүхдийг хөгжүүлэх хөгжлийн хөтөлбөрийн агуулга, арга зүйг тодорхойлсон бодлогын баримт бичигтэй байна.

10.1.1 Хүүхдийн зуслангийн хөгжлийн хөтөлбөр нь хүүхдийн давуу чанарт суурилсан Хүүхдийн хөгжлийн жишиг хөтөлбөртэй нийцэхүйц байна.

10.1.2 Хөгжлийн хөтөлбөр нь хүүхдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцэхүйц, бодит, шинжлэх ухаанч, энгийн, хүүхэд бүрийн оролцоог хангасан хэлбэрээр мэдлэг, дадал, чадвар, итгэл үнэмшил, сэдэл тэмүүлэл төрүүлэхэд чиглэсэн бүтээлч, зорилго чиглэл бүхий үйл ажиллагаа байна.

10.1.3 Зуслан хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, удирдамж боловсруулж, баталгаажуулан, хэрэгжилтэд тогтмол дүн шинжилгээ хийнэ.

10.1.4 Хөгжлийн хөтөлбөрийн агуулга, арга зүйг хүүхдийн санал, судалгаан дээр үндэслэн жил бүр шинэчлэн боловсруулна.

10.1.5 Хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах аюулгүй орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэн, шаардлагатай материал, хэрэгслээр хангасан, нөөцтэй байна.

10.1.6 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг жил бүр дүгнэж, агуулга, арга зүй орчин нөхцөлийг тогтмол сайжруулна.

10.1.7 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэгсэл нь хүүхдийн эрүүл мэндэд хор учруулахгүй материалаар хийсэн, тухайн бүтээгдэхүүний Олон улсын болон Монгол улсын стандартын шаардлагыг хангасан байхаас гадна хэрэгслийг бүртгэлжүүлж, ашиглалтын тэмдэглэл хөтөлнө.

10.2 Хөгжлийн хөтөлбөрийн зорилго

10.2.1 Зусланд хэрэгжүүлэх хөгжлийн хөтөлбөр нь хүүхэд өсвөр үеийнхний өөрийн ухамсар, өөрийн удирдлага, нийгмийн ухамсар, харилцааны ур чадвар, хариуцлагатай шийдвэр гаргах болон бусад чадвар, чадамжыг хөгжүүлж, дэмжих зорилготой.

10.2.2 Хөгжлийн хөтөлбөр нь хувь хүний болон нийгмийн чадвар, чадамж, дадал, хэвшлийг хүүхдэд олгоно.

10.3 Хөгжлийн хөтөлбөрийн зорилт

Хөгжлийн хөтөлбөр нь хүүхэд, өсвөр үеийнхнийг хөгжүүлэх, чадвар эзэмшүүлэх, хандлага төлөвшүүлэхэд чиглэсэн агуулгатай байна. Үүнд:

10.3.1 Эх орныхоо түүх соёл, үндэсний уламжлалаа мэдэх, хүндэтгэлтэй ханддаг мэдлэг, чадвар, хандлага төлөвшүүлэх;

MNS 5633:2019

10.3.2 Өөрийгөө илэрхийлэх, хөгжүүлэх, өөртөө итгэлтэй байх, өөрийн тасралтгүй хөгжилд анхаарч, аливааг тунгаан бодох шийдвэр гаргах чадвар олгох, хөгжүүлэх;

10.3.3 Байгаль, эх дэлхийгээ хайрлах сэтгэлтэй, байгаль цаг уурын өөрчлөлт, түүний учир шалтгаан, зүй тогтлын талаар мэдлэг, мэдээлэл олгох;

10.3.4 Эрүүл аж төрөх чадварт суралцах, хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх, цахим орчинд ухаалгаар холбогдох, эерэг зан үйлийг дэмжих;

10.3.5 Бусадтай хамтран ажиллах, бусдын ялгаатай байдалд хүндэтгэлтэй, чин сэтгэлээсээ хандах, үе тэнгийнхний дээрэлхэлтээс урьдчилан сэргийлэх, бусдыг мэдэрч ойлгох хандлага, чадвар олгох;

10.4 Хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ерөнхий шаардлага

Хөгжлийн хөтөлбөрийг хүүхэд бүрийн оролцоонд тулгуурлан, нас, бие, сэтгэхүйн онцлог, сонирхол хэрэгцээнд нийцүүлэн, урьдчилан бэлтгэл хангаж, мэргэжлийн өндөр түвшинд зохион байгуулж, дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

10.4.1 Хувь хүний эрүүл эерэг чанар нь хүүхдийн эргэн тойронд байгаа хүмүүс гадаад үзэгдэх байдал, спортын чадвар, ухаалаг эсвэл бүтээлч байдал гэх мэт гадаад хүчин зүйлүүдээс илүүтэйгээр хүүхдийн төрөлхийн үнэ цэнэ, үнэт зүйлсийг онцгой анхаарна.

10.4.2 Хүүхдийн хувь хүний эерэг чанарыг хөгжүүлэх үр дүнтэй арга замууд нь хамтын ажиллагаа, манлайлал, тэдний дуу хоолойгоо илэрхийлэх явдлаар илэрнэ.

10.4.3 Хүүхдэд тодорхой үүрэг даалгавар өгөх замаар тэдний итгэлийг сэргээж, хөгжих боломжийг нэмэгдүүлнэ.

10.4.4 Хүүхдийн хувь хүний үнэлэмж нь нийгмийн үнэлэмж хэм хэмжээтэй зохицоогүй тохиолдолд үнэт зүйлсийн сөргөлдөөн гарахаас сэргийлнэ.

10.4.5 Хүүхдэд дэмжсэн, хүлээн зөвшөөрсөн мэдрэмж төрж, өөрсдийн төсөөлөл, сэтгэгдэл, туршлагаа хуваалцах сонирхлыг бий болгохуйц нээлттэй, шударга, хүндлэлтэй харилцах уур амьсгал, орчин бий болгоно.

10.4.6 Хүүхэд бүрт оролцох, хөгжих тэгш боломжийг олгоно.

10.5 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэлбэр

Хүүхдийн зуслангийн хөгжлийн хөтөлбөрийг төрөлжсөн болон холимог хэлбэрээр, танхимд болон байгаль түшиглэн зохион байгуулна.

10.6 Хөгжлийн хөтөлбөрийн чиглэл

10.6.1 Хүүхдийн давуу чанарт суурилсан хөгжлийн хөтөлбөр нь хүүхдэд танин мэдэх, нийгэмшихүйн чадвар, чадамжуудыг олгох, хандлага төлөвшүүлэх, хүүхдийн оролцооны зарчимд тулгуурласан мэдлэг-мэдээлэл олгох, хөгжүүлэх чиглэлтэй байна.

10.6.2 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэлбэр, чиглэл:

Хөгжлийн хөтөлбөрийн төрөлжсөн хэлбэр	Хөтөлбөрийн чиглэл
Байгаль орчинд түшиглэсэн	Амьтан, ургамлын төрөл зүйлийг танин мэдэх хөтөлбөр
	Ой мод, ургамлаа хамгаалах хөтөлбөр
	Ус чандмань эрдэнэ хөтөлбөр
	Амьтдыг хамгаалах хөтөлбөр
	Уур амьсгалын өөрчлөлт хөтөлбөр
Урлаг	Аялалын хөтөлбөр
	Шүлэг яруу найргийн хөтөлбөр
	Ардын язгуур урлаг хөтөлбөр
	Кино, жүжгийн урлаг хөтөлбөр
	Дуу, бүжгийн урлаг хөтөлбөр
	Уран зураг, дүрслэх урлагийн хөтөлбөр

Спорт	Спортын наадам хөтөлбөр
	Эрийн гурван наадам хөтөлбөр
	Багийн спортын хөтөлбөр
	Ганцаарчилсан спортын хөтөлбөр
	Хөдөлгөөнт дасгал, иогийн хөтөлбөр
	Бүжгийн спортын хөтөлбөр
	Адал явдалт спортын хөтөлбөр
	Оюуны спортын хөтөлбөр
Эрүүл мэнд	Хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр
	Хүнс тэжээлийн хөтөлбөр
	Цагаан идээ хөтөлбөр
	Эрүүл аж төрөх
	ДОХ хөтөлбөр
	Анхны тусламж үзүүлэх хөтөлбөр
	Нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн хөтөлбөр
	Аюулгүй сонголтын хөтөлбөр
Амьдрах ухаан, ур чадвар	Цахим орчин ухаалга сонголт хөтөлбөр
	Хариуцлагатай шийдвэр хөтөлбөр
	Шүүмжлэх биш эргэцүүлэх хөтөлбөр
	Бусдад чин сэтгэлээсээ хандах хөтөлбөр
	Харилцааны хөтөлбөр
	Найздаа туслах хөтөлбөр
	Эцэг эх, эх орноо хайрла, хүндэл, хамгаал хөтөлбөр
	Өөрийгөө илэрхийлэх, хөгжүүлэх хөтөлбөр
	Өөртөө итгэлтэй байх хөтөлбөр
	Уур бухимдлаа даван туулах хөтөлбөр
Төрөлжсөн сургалт	Гадаад хэл, соёлд суралцах хөтөлбөр
	Цахим хэрэглээ хөтөлбөр
	Шинжлэх ухааны туршилт хөтөлбөр
	Хоол хүнс боловсруулах, бэлтгэх хөтөлбөр
	Би өөрөө санхүүч хөтөлбөр
	Би судлаач хөтөлбөр
Хүүхдийн эрх, хөгжил оролцоо хамгаалал	Хүүхдийн эрх хөтөлбөр
	Үе тэнгийнхний дарамт дээрэлхэлтийг зогсоох хөтөлбөр
	Ганцаардал, айдсыг даван туулах хөтөлбөр
	Аз жаргал түгээх хөтөлбөр
	Эерэг орчинг өөрөө бий болгоё хөтөлбөр
	Дотно найз хөтөлбөр
	Хүчирхийллийн эсрэг дуу хоолой хөтөлбөр
	Миний ирээдүй хөтөлбөр
Гэр бүлийн хувилбарт хөтөлбөр	Гэр бүлийн үнэ цэнэ, үнэлэмж хөтөлбөр
	Аав ээж би хөтөлбөр
	Миний гэр бүл-Миний оролцоо хөтөлбөр
	Ургийн мод хөтөлбөр
	Гэр бүлийн бахархал хөтөлбөр
	Гэр бүлийн төлөвшил хөтөлбөр
	Гэр бүлдээ би хайртай хөтөлбөр
	Гэр бүлийн боловсрол хөтөлбөр
Миний гэр бүлийн үнэт зүйл хөтөлбөр	

10.7 Хөгжлийн хөтөлбөрийн агуулга

Хөгжлийн хөтөлбөрийн агуулга нь эх дэлхий, эх орон, эцэг эхээ хайрлах үнэт зүйлтэй, асуудлыг эерэг аргаар шийдвэрлэн шийдвэр гаргах чадвартай, багаар ажиллах болон бусдад чин сэтгэлээсээ хандах чадвартай хүүхэд өсвөр үеийнхний төлөвшүүлэхэд чиглэнэ. Үүнд:

MNS 5633:2019

10.7.1 Хүүхдийн өөртөө итгэх итгэл, өөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлэх: Бие биедээ туслах, эерэг үлгэр дуурайлал үзүүлэх, чин сэтгэлээсээ ярилцаж ойлгодог, бусдынхаа итгэлийг даадаг, багш нар нь хүүхдэд зөвлөн тусалж хүүхэд бүрт адил тэгш хандан асуудлыг ойлгож, урамшуулдаг харилцааны таатай орчин нөхцлийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн хөтөлбөр байна.

10.7.2 Хүүхдийн нийгэмшихүйн хөгжлийг чиглүүлж, дэмжсэн: Хөгжлийн хөтөлбөрөөр дамжуулан зуслан өөрийн үйл ажиллагааны онцлогоос хамааран хүүхдийг хөгжүүлэх, идэвхижүүлэх, оролцуулах, хандлага төлөвшүүлэх, дэмжих болон зан үйлийн сөрөг хэвшлүүдийг өөрчлөхөд чиглэсэн агуулга бүхий хөтөлбөр байна.

10.7.3 Хүүхдийн оролцоог нэмэгдүүлэх: Хүүхэд бүрийн давуу тал, эрхэм чанарыг харуулах хүсэл, эрмэлзлэлийг төрүүлэх сонирхол авъяас чадвараа нээж хөгжүүлэх агуулга бүхий хөтөлбөр байна.

10.7.4 Хүүхэд стресс, уур бухимдлаа зохицуулах, харилцааны зөрчил болон асуудлыг эерэг аргаар шийдвэрлэх чадварт суралцах агуулга бүхий хөтөлбөр байна.

10.7.5 Хүүхдэд алсын хараа, эрхэм зорилгыг ухааруулж, түүндээ хүрэх амьдралын хувийн төлөвлөгөө хийж сургах, хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх хөтөлбөр байна.

10.8 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэглэгдэхүүн

10.8.1 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэглэгдхүүнд хүүхдийн насны онцлогт тохирсон спорт тоглоомын, техникийн, аялалын, гадаад орчны болон танин мэдэхүйн сургалтын хэрэгсэл, хөгжмийн зэмсэг орно.

10.8.2 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хүрээнд зохион байгуулах үйл ажиллагааны онцлогт тохирсон хэрэглэгдхүүн, хэрэгслийг хүүхэд бүрт хүрэлцэхүйц байдлаар бэлтгэсэн, нөөцтэй байна.

10.8.3 Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэглэгдхүүн, хэрэгсэл нь хүүхдэд эрсдэл учруулахаас байнга сэргийлж, зохих журмын дагуу хадгалж, тэмдэглэл хөтлөнө. Энэ нь урлаг, спорт, байгаль түшиглэсэн хөтөлбөрт илүү хамаарна.

11 Хүүхдийн зуслангийн аюулгүй байдал

11.1 Хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангасан орчин нөхцөлийг бүрдүүлсэн байх бөгөөд осол гэмтлийн үед яаралтай тусламж үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

11.2 Зуслангийн бүс нутгийн хязгаар, аюулгүй байдлын цэгийг тогтоож, өмчийн болон эзэмшил газар нутгийг хуулийн дагуу баталгаажуулна.

11.3 Зуслангийн байр, зам, талбай нь тусгай хэрэгцээт хүүхэд амрах, зорчиход саадгүй байхаар тохижуулна.

11.4 Зуслангийн бүс, барилга хооронд шөнийн гэрэлтүүлэгтэй, эргүүл тогтмол ажиллуулдаг, камержуулна.

11.5 Амрагч хүүхдийн мэдээллийн архивыг хоёр жилийн турш хадгална.

11.6 Хүүхдийн унтлагын өрөөнд зурагт, Wi-Fi тоног төхөөрөмж байрлуулахгүй байх, хүүхдийн гар утас, интернет хэрэглээнд хяналт, хязгаарлалт (интернетийг тусгай танхимд 1 хүртэл цаг асааж цацдаг байхаар тохиргоо хийсэн) тогтооно.

11.7 Хүүхдийн амралт, үйл ажиллагааны үед хүүхдийн ар гэрээс яаралтай ярих шаардлага гарсан тохиолдолд дуудлагыг хүлээн авах утастай байна.

11.8 Хүүхдийн өрөөний тавилга, эд хогшил нь хурц ирмэггүй, хүүхдийн өрөөний цахилгааны унтраалга, залгуурууд нь цахилгааны аюулгүй байдлыг хангана.

11.9 Насанд хүрэгчдэд зориулсан үйлчилгээ, амралт, сувиллын газар, согтууруулах ундаагаар үйлчлэх цэг, салбар нь хүүхдийн амралт, зуслангийн хамгаалалтын бүсээс 500-аас доошгүй метр зайд байрлана.

11.10 Хүүхдийн зуслангийн хамгаалалтын бүсийг 11.2-т хамаарах баримт бичигт тодорхойлно.

11.11 Хүүхдийн зуслангийн бүс нь шатахуун түгээх газраас 2 км-ээс доошгүй зайд оршино.

11.12 Үерийн хамгаалалт болон хальтиргааны аюулгүй байдлыг хангана.

11.13 Болзошгүй гамшиг, ослын үед эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх орон тооны хүний нөөц бүрдүүлэх, үүссэн нөхцөл байдалд ажиллах төлөвлөгөө, авралтын зам, гарц, бүдүүвч зураг боловсруулан баталж нийтэд танилцуулах, дадлага, сургуулилалт зохион байгуулж ажиллана.

11.14 Хүүхдийн зуслангийн үйлчилгээний болон амралтын байранд гамшгийн үед гарах гарц, хаалга, буух шаттай байна. Хэрэв барилга нь давхар бол давхар бүрт ослын үед гарах гарц байна.

11.15 Аврах хаалга, шатны хонгилд элдэв зүйл хурааж хадгалахыг хориглож, зам гарцыг байнга чөлөөтэй байлгана.

11.16 Үйлчилгээний болон амралтын байранд хялбар гал авалцан шатах, тэсэрч дэлбэрэх бодис, эд зүйлс хадгалахыг хориглоно.

11.17 Зуслангийн засвар, үйлчилгээтэй холбогдуулан зайлшгүй шаардлагаар ил гал гаргаж ажил гүйцэтгэх бол аюулгүй байдлын шаардлагыг сайтар хангасан нөхцөлд удирдлага, мэргэжлийн байгууллагын зөвшөөрлөөр тэдний хяналтын дор уг ажлыг гүйцэтгэнэ.

11.18 Гал тогоонд хийгээр ажиллах төхөөрөмж ашиглах бол хийн баллоныг цахилгаан зуухаас тусдаа агаарын солилцоо сайн явагддаг газарт байрлуулж, аюулгүй ажиллагааны зааврыг ажилтан бүрт өгч, зохих шаардлагын дагуу ажиллана. Ажлын байрны дүгнэлтэд энэ нөхцөлийг тусгаж, зөвшөөрөл авна.

11.19 Цахилгаан хөгжим, техник төхөөрөмж болон халаалт дулааны систем нь цахилгааны аюулгүй байдлыг хангана.

11.20 Зуслангийн орчинд аянга зайлуулагч байрлуулна.

11.21 Хүүхдийн чөлөөтэй амрах, хөгжих бололцоо нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор нутаг дэвсгэрийнхээ цагдаагийн байгууллагатай хамтран, гамшиг эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөө гарган, гэрээ байгуулж ажиллана.

12 Хүүхдийн зусланд хориглох зүйл

Зусланд хувь хүн, байгууллага, ажилтан, албан хаагчдын хүүхдийн эрх, аюулгүй байдлыг зөрчсөн дараах үйлдлийг хориглоно. Үүнд:

- 12.1** Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн бүх хэлбэрийг;
- 12.2** Хүүхдийг ялгаварлан гадуурхахыг;
- 12.3** Хүүхдээр хүнд хөдөлмөр эрхлүүлэх, хөдөлмөрийн мөлжлөгт өртүүлэхийг;
- 12.4** Хүүхдэд хүчирхийллийн шинжтэй шийтгэлийн арга хэмжээ хэрэглэхийг;
- 12.5** Хүүхдийн үнэт эдлэл, мөнгө, эд зүйл зэргийг зөвшөөрөлгүйгээр, хууль бусаар ашиглах, хэрэглэхийг;
- 12.6** Хүүхдийн амралтын бүс болон үйлчилгээний байр танхимд эцэг эх, амрагчид, зуслангийн ажилтнууд тамхи болон согтууруулах ундаа хэрэглэхийг;
- 12.7** Хүүхдийн байранд химийн болон спирт, бензин, газ зэрэг хялбар шатах бодис, хутга мэс хадгалах, нэвтрүүлэхийг;
- 12.8** Зуслангийн ногоон бүс, хүүхдийн амралтын орчинд гадны хүмүүсийг зөвшөөрөлгүй нэвтрүүлэх, мал, машин, мотоцикль, дугуй, моторт дугуйтай явахыг;
- 12.9** Зуслангийн тогтоосон газраас өөр эзэмшил талбай болон түүний ойр орчны газарт зөвшөөрөлгүйгээр түүдэг асаах, галын наадам хийхийг;
- 12.10** Амрагч хүүхдийг зөвшөөрөлгүйгээр ойд зугаалах, самар жимсэнд явуулахыг;
- 12.11** Амрагч хүүхдийг зуслангийн тогтоосон аюулгүйн бүсээс гадна гол, нуур, цөөрмийн усанд оруулах, тоглуулахыг;
- 12.12** Хүүхдийн ар гэрээс эргэлтээр ирсэн хялбар муудах, хадгалалтын хугацаа нь дууссан, эрүүл ахуй, чанарын шаардлага хангаагүй хүнсний бүтээгдэхүүн, тамхи, согтууруулах ундааны зүйл нэвтрүүлэхийг;
- 12.13** Мансууруулах эм бэлдмэл, согтууруулах ундаа, тамхи, амрагч хүүхдэд худалдах, сурталчлахыг;
- 12.14** Хүүхэд амруулж буй өдрүүдэд насанд хүрэгчдийн хөтөлбөрийг давхардуулж зохион байгуулахыг;
- 12.15** Хүүхдийг шашин, улс төрийн үйл ажиллагаанд оролцуулах, хүүхдэд сурталчлахыг тус тус хориглоно.

ТӨГСӨВ.

А хавсралт
/норматив/
Хүүхдийн зусланд тавих норматив шаардлага

№	Шаардлага	Норм	
1	Байгууллагын бодлого, төлөвлөлт	Байгууллагын нэр, лого бүхий монгол хэл дээр бичсэн хаяг	+
		Зуслангийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ	+
		Хүүхдийн амралт, чөлөөт цагийн хөтөлбөр-үйл ажиллагаа явуулахаар жил бүр эрх бүхий байгууллагаас гаргуулсан зөвшөөрөл, ажлын байрны дүгнэлт	+
		Хүүхдийн зуслангийн хэтийн бодлого, төлөвлөлт	+
		Жилийн ажлын төлөвлөгөө, тайлан	+
		Хүний нөөцийн бодлогын баримт бичиг, ажилтнуудын хувийн хэрэг, тодорхойлолт	+
		Хүүхэд хамгааллын бодлогын баримт бичиг	
		Зуслангийн дүрэм, журам, зааварчилгаа	+
		Хөгжлийн хөтөлбөр	+
		Хөгжлийн хөтөлбөрийн төлөвлөлт, хэрэгжилт	+
		Сэтгэл ханамжийн судалгааны үр дүн, судалгааны мөрөөр ажилласан тэмдэглэл	+
		Хууль, тогтоол, шийдвэрийн биелэлт	+
		2	Хүний нөөц
Эрүүл ахуйч эмч (гэрээт байж болно)	+		
Мэргэжлийн тогооч	+		
Биеийн тамир, спортын мэргэшсэн арга зүйч, багш	+		
Хөгжлийн хөтөлбөр хариуцсан арга зүйч, багш	+		
3	Хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээ	Хоол үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд харъяалах нутаг дэвсгэр дэх мэргэжлийн хяналтын байгууллагын урьдчилсан хяналтад хамрагдсан дүгнэлт	+
		Хоол үйлдвэрлэлийн өрөө тасалгаа нь хүрэлцээтэй, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, цэвэрлэгээ хадваргүйтийг хуваарийн дагуу хийж, хөтөлсөн тэмдэглэл	+
		Өдөр тутам бэлтгэсэн бүх төрлийн хоол хүнснээс 150 г-аас багагүй дээжийг авч, ариутгасан саванд хийж битүүмжлэн +4 хэмд 3-аас доошгүй хоног хадгалж, тогтмол хөтөлсөн бүртгэл	+
		Хүнсний бүтээгдэхүүн нь эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангасан, үзүүлэлтийг тодорхойлуулсан шинжилгээний дүгнэлт	+
		Хоолны цэс, технологийн карт	+
		Хүүхдийн цэвэр ус уух боломж бүрдүүлсэн	+
		Усан хангамж төвийн шугамд холбогдсон	+
		Зөөврийн усан хангамж	+
		Халуун боловсруулалтын төхөөрөмж	+
		Механик төхөөрөмж	+
		Материалын хөргөгч	+
		Дээжийн хөргөгч	+
		Баталгаат жин хэмжүүрийн хэрэгсэл	+
		Хөргөлттэй агуулах	+
		Хуурай хүнсний агуулах	+
		Гал тогооны агааржуулалт	+
		Хүнсний тавиур, тогоочийн багаж хэрэгсэл	+
		Ажилтанд зориулсан угааж, халдваргүйтгэх санамж, зааврыг дамжлага бүрт байрлуулсан	+
		Ажилтан бүрийг хөдөлмөр хамгааллын хувцсаар бүрэн хангасан	+
Ногооны агуулах, зоорь	+		
Зоогийн газар	+		

		Аж ахуйн үйлчилгээний тээврийн хэрэгсэл	+
4	Хүүхэд тээвэрлэх үйлчилгээ	Зуслангийн захиргаа орон нутгийн тээвэр, авто замын газартай байгуулсан гэрээ	+
		Хүүхэд тээвэрлэх батлагдсан маршрут	+
		Хүүхэд бүрийн тоогоор суудалтай, хамгаалалтын хэрэглэгдхүүнтэй хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангасан тээврийн хэрэгсэл	+
		Тусгайлан бэлтгэж, тэмдэгжүүлсэн цардмал талбай бүхий автомашины зогсоол	+
		Явган хүний болон тээврийн хэрэгсэл явах цардмал зам	+
5	Эрүүл мэндийн үйлчилгээ	Эмчийн үзлэгийн өрөө	+
		Халдварт өвчин гарсан тохиолдолд хэрэглэх 3-аас 5 ортой тусгаарлах өрөө	+
		Анхны тусламж, үйлчилгээнд шаардагдах чанарын баталгаатай эм тариа, боолтын материал, эмнэлэгийн хэрэгсэл	+
		Эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгааны булан, үзүүлэн таниулах хэрэгсэл	+
		Эмчилгээний өрөө	+
6	Хөгжлийн хөтөлбөр үйлчилгээ	Хөгжлийн хөтөлбөрийн бодлогын баримт бичиг	+
		Хүүхдийн байр болон соёлын танхимд байрлуулсан батлагдсан хөгжлийн хөтөлбөр, сүлжээ төлөвлөгөө	+
		Хөгжлийн хөтөлбөрийн агуулгыг илтгэхүйц тусгайлан тохижуулсан булан, байр, өрөө болон үйл ажиллагаанд шаардагдах хэрэгсэл	+
		Төрөл бүрийн хөгжмийн зэмсэг дагалдах хэрэгсэл	+
		Спорт тоглоомын хэрэглэгдэхүүн	+
		Сагс, гар бөмбөг, хөл бөмбөг болон тоглоомын тусгайлан тохижуулсан талбай	+
7	Дотоод орчин, хүүхдийн амрах өрөө	7-гоос 11 настайд 2,5-аас 3,0 м ² , 11-ээс 16 настайд 3,0-аас 4,0 м ² оногдох хүчин чадал бүхий стандартын шаардлага хангасан барилга байгууламж	+
		Хүүхдэд зориулсан хөгжил, оролцооны үйл ажиллагааг явуулах ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан зориулалтын агаарын дулаан 18-аас 22 хэм, чийглэг 40-өөс 60 хувь, агаар сэлгэлт хийх боломжтой байр, танхим	+
		Шат довжоог хальтиргаанаас хамгаалсан, тусгай хэрэгцээт хүүхэд саадгүй зорчих боломжтой орох, гарах хаалга	+
		Бусад улс, хот сууринтай холбогдох боломж бүхий харилцаа холбоо, мэдээллийн хэрэгсэл	+
		Тохижилт, нөхцөл шаардлагыг хангасан хүүхдийн амрах байрны	+
		Хүүхдийн хагас зөөлөн болон модон ор	+
		Хүүхдийн ширээ, сандал	+
		Хувцасны шүүгээ, өлгүүр	+
		18-аас 20 хэм дулаантай, 40-өөс 60 хувийн харьцангуй чийгшилтэй, агааржуулалттай амрах өрөө	+
		Эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, хүрэлцээтэй хөнжил, гудас зөөлөн эдлэл	+
		Нийт амрагч хүүхдийн 20-иос 25 хувьд хүрэлцэхүйц цагаан хэрэглэлийн нөөц	+
		Байгалийн гэрэлтүүлгийн коэффициент нь 1:5-аас багагүй, шалны 1 м ² талбайд тусах зохиомол гэрэлтүүлэг нь ердийн гэрэл 5 ватт, өдрийн гэрэл 16 люксээс багагүй хэмжээтэй байх амрах өрөө	+
		Амрах өрөөний цахилгааны аюулгүй байдал	+
Амрах өрөөний цонх, хаалганы шил, толины аюулгүй байдлыг хангасан байдал	+		

8	Гадна орчин, барилга байгууламж	Хүүхдийн зуслан өөрийн өмчийн эсвэл эзэмшил газар	+
		Зуслангийн өмчийн, эзэмшлийн газарт гадны объект байхгүй, хамгаалалт бүхий хашаа	+
		Шалган нэвтрүүлэх байр, харуул манаачийн байр	+
		Ажилтнуудын хувцасны өрөө	+
		Ажилтануудын байгууллагын билгэдэл бүхий нэг загвар хийцийн хувцас, энгэрийн нэрийн тэмдэг	+
		Ажилтануудын ариун цэврийн өрөө	+
		Цагаан хэрэглэлийн агуулах	+
		Төвлөрсөн болон бичил системд холбогдсон ариун цэврийн өрөө	+
		15 хүүхдийн дунд нэг эрүүл ахуйн шаардлага хангасан гарын угаалтуур	+
		20 хүүхдэд 1 шүршүүр бүхий эрүүл ахуйн шаардлага хангасан халуун усны өрөө	+
		10 хүүхэд тутамд нэг суултуур бүхий эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ариун цэврийн өрөө	+
		Цэвэрлэгээ, халдваргүйжүүлэлтийг тогтмол хийж, бүртгэл хөтөлдөг, загвар, хэмжээс нь стандартын шаардлага хангасан энгийн/био бие засах газар	+
		Аюулгүй байдлын шаардлага хангасан халаалт, дулааны систем	+
		Галын дохиоллын систем, гал унтраах төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл	+
		Аянга зайлуулагч	+
		Камержуулалт	+
		Ус зайлуулах хоолой	+
		Мэдээллийн архив	
		Хогийг ялгаж хаях цэг байршил	+
		Ажилтнуудын орон сууц	+
Барилга хооронд шөнийн гэрэлтүүлэг	+		